

*dr. sc. Jadran Zalokar, viši knjižničar
Sveučilišna knjižnica Rijeka*

POLILOGIJA I KNJIŽNIČARSTVO
(O KNJIŽNIČARSTVU
U PROCESIMA PLANETARNE POLILOGIZACIJE)

Krucijalna komponenta našega doba može se postulirati/artikulirati kroz dva fundamentalna "pojma": globalizacija i planetarizacija.

Globalizacijom/mundijalizacijom imenujemo totum procesualnosti koja se manifestira u materijalnoj dimenziji bivstvovanja. Ona se očituje u multikompleksnosti geo-političkih, geo-ekonomskih i inih fenomena našega vremena. Ta je fenomenologija dostatno akceptirana i artikulirana, in prima facie, kroz filozofske, znanstvene etc. diskurse.

U duhovnoj dimenziji djeluju faktori planetarizacije koji su većim dijelom kriptizirani i mnogo suptilniji od modusa globalizacije. Planetarizacija jest in nuce – polilogizacija svih duhovnih, kulturnih, filozofskih, religijskih etc. tradicija, svjetonazora, vrednota i modusa životnih praksi.

Globalizacija i planetarizacija međusobno su kauzalno nek-suirane i djeluju jedna na drugu. Ta međuovisnost posredovana je djelovanjem novih techne-logija i "netizacijom" Zemlje u "mrežama" informatičkih, internetskih etc. odnosa što postiže kvantitetu, kvalitetu i intenzitet globalnih i planetarnih veza i interakcija.

Ex profundo, u sklopu tih bitnih determinanti našega doba situira se i sadašnjost i budućnost knjižničarstva. Ab ovo, može se reći da je knjižničarstvo oduvijek bilo in ordine primo u "poliloškoj funkciji" intervencijom u korpuse duhovnih/jezičnih tradicija i svijeta znanja. Knjižničarstvo je uvijek bilo i jest "produkt" tradicija i svijeta znanja, ali i značajan faktor sukonstituiranja i njihove egzistencije kroz pisanu riječ pohranjenu u riznicama bibliolocusa. Danas to postaje još više.

Procesi planetarne polilogizacije postaju temeljna značajka duhovnosti trećeg tisućljeća, ali i jedan (izbaciti)primarni faktor

enormnog rasta svijeta znanja. Vrednote različitih duhovnih tradicija u poliloškoj dimenziji permanentno koegzistiraju u zajednici sličnih i različitih modusa duhovnosti. Polilogija izrasta u planetopoliju različitih znanja i duhovnih praksi. Daleka i dosad nepoznata i drugačija znanja i vrijednosti svih svjetonazora koegzistiraju kroz planetarno zajedništvo koje in statu nascendi/cognoscendi trasira i modificira nastajuće planetarno čovječanstvo.

“Smjernice” Istok-Zapad/Sjever-Jug – svaka tradicija postaje eminentni ravnopravni subjekt planetarne polilogizacije. Paradigmatski primjer su procesi guruizacije (dolazak duhovnih učitelja s Istoka na Zapad) – ali to je samo “vrh ledenog brijega”. Polilogizacija je multikompleksifikacija planetarnog zajedništva svih subjekata polilogije koja otvara planetarni život svih kulturnih različitosti i bogatstva postojećeg čovječanstva. Otvaranje je to istodobno novih idejnih i životnih obzora; prepoznavanje bogatstva onog drugog; zajedništvo kroz razlike; putevi oplemenjivanja života novim znanjima i životnim iskustvima; rast u planetarnu pleromu i moćan faktor borbe protiv barbarizacije koja dehumanizira suvremenog čovjeka kroz mnoge moduse globalizacije.

Polilogizacija jest via directa kojom suvremeni čovjek kao homo viator izrasta u homo humanisa. Što jest ta planetarizacija religija, filozofija, umjetnosti, znanosti? Prije svega to jest baštinjenje – mi smo baštinici ne samo vlastite duhovne tradicije već svih duhovnih tradicija čovječanstva. Baštineći mi postajemo čuvari i sukreatori daljnjeg života tih tradicija. Svaka je tradicija jedan duhovni locus mundi – i nema više iluzija “domicila” u značenju nekog logo/etnocentrizma. Sve granice i razdvajanja postaju iluzijom, prolazna i prijelazna stanja premošćivanja u planetarno zajedništvo.

“Planetes” znači “lutalaštvo” – ali sada u značenju “dolaženja u blizinu” susretanja svih sa svima. “Poli-legein” znači sada mnogoglasje i višeglasje svih duhovnih (kulturnih) subjekata planetarizacije.

Mi najlakše vidimo kako nove techne-logije mijenjaju naš svakodnevni život, našu svijest i materijalno okružje. Mnogo teže opažamo kako se mi i naš život mijenjamo djelovanjem duhovnih čimbenika. Proces globalizacije grade terra unicu, ali teže unidi-

menzioniranju čovjeka. To je in secondo barbarizacija i čovjeka i života. Procesi planetarizacije su kontrastivno intonirani, oni grade ljudsku polidimenzionalnost i hunamun u bogatstvu različitosti.

“Materijalna kultura” nas simplificira i vodi jednoobraznosti; “duhovna kultura” nas kompleksificira i vodi obogaćivanju i rastu u bolju ljudskost.

Upravo tu su “elementi” jedne “etičke” komponente i knjižničarstva budućnosti.

Knjižničarstvo nije samo uvođenje novih i sofisticiranijih tehnologija. To je techno-likost i tehnoidnost knjižničarstva. Treba steći uvid u duhovnu dimenziju knjižničarstva. Ona je najuže vezana uz esencijalne komponente polilogizacije. Knjižničarstvo jest u suštini ono što se nekada imenovalo – bibliognosija. Knjiga je per se duhovno biće. Ona to ostaje makar bila i u nekom drugom i drugačijem fizičkom obliku. Postoji “meta-fizika” knjige.

Ona nije samo “čuvar” i “prenosnik” informacije već kvintesen-cija znanja i duhovnih praksi. Tako je bilo u prošlosti, tako će biti i u budućnosti.

Knjiga jest materijalizirani oblik poliloške procesualnosti kao atom/energija posredovanog znanja i života. Knjiga ima gotovo sakralnu “auru” duhovnog zajedništva. To sam nastojao “dokumentirati” kroz višegodišnju prezentaciju tematskih izložbi građe iz Bibliotece civice. Knjiga jest organon baštinjenja i demiurg života duhovnih tradicija. Ne odnosi se to samo na tkzv. “staru knjigu”. Knjiga jest suvereni način ljudskog poiesisa i praxisa – temelj originernosti svake duhovne aree u svakoj tradiciji.

Knjižničarstvo budućnosti integralni je pars duhovnosti trećeg tisućljeća. Razumijevanje te duhovnosti vodi i dubljem razumijevanju knjižničarstva, njegove funkcije i temelja primjena i novih, danas još nepoznatih, techne-logija. Mi danas vidimo factum npr. digitalizacije etc., - ali suština knjižničarstva nije “tehničke” naravi. Već je M. Heidegger ukazao da Tehnika nije ništa tehničko. Knjižničarstvo je modus bivstvovanja u samom središtu planetarnih procesa polilogizacije, kao što je i u središtu procesa informatologizacije i kibernetizacije života/znanja. Zavarani smo simptomima/sindromima “Aleksandrine” kao i fantazmagorijama “sve postaje knjižničarstvo” – istina je u sredini. Knjižničarstvo postaje poliloška “profesija” geičke provenijencije. Ono “olakšava” i perfekcionira

“dostup” znanju/informacijama u polidimenzionalnosti cirkuliranja informacija/znanja. Ono je čuvar digniteta znanja i prenošenja kao baštinenja u planetarno zajedništvo svih duhovnih tradicija. Može se govoriti o “novom svećenstvu” knjižničarenja.

Bivstvovanje-s-knjigom nosi bibliognostičku “funkciju” jer knjižničarstvo jest bivstvovanje-u-otvorenosti s duhovnim bićem knjige i zahtjevima humanizacije zbiljskog života. Sve što nosi modalitet zakrivenosti/lažnosti znanja kroz knjižničarstvo dolazi na svjetlo prepoznavanja. To je differentia specifica u odnosu na druge “medije” protoka informacija/znanja. Knjižničar jest Čuvar Istine Knjige, istine samog bivstvovanja znanja. On je integralist – nije “specijalist” znanja i tako ne upada u zamke labirintalnosti suvremenih znanstvenih inter-disciplina. Knjižničar jest i “dešifrant” znakovnosti znanja, onaj koji “dekodira” pa tako znanje približava životu a život k znanju. To naročito važi u modusima polilogizacije nekih elemenata duhovnih tradicija koje izravno ili neizravno mijenjaju naše načine života i pomažu rastu naše svijesti. On treba biti i “most” između mentalne i nadmentalne dimenzije bivstvovanja.

Samo naizgled apsolutiziramo unutarnju “funkciju” knjižničarstva jer knjižničar je bio, jest i bit će još više – Čuvar Knjige. To dolazi iz naravi polilogizacije kao što iz prirode informatizacije/kibernetizacije dolazi techne-logijski lik knjižničara. U dimenziji globalizacije knjižničar je samo savršeni tehničar opskrbljivanja i posredovanja znanjem između zapisanog i prenesenog znanja do korisnika i vice versa. Knjižničarstvo je samo jedan integralni dio informatičke sfere i pluriverzuma “netizacije” Zemlje.

U dimenziji planetarizacije kao polilogizacije knjižničar je biblio-gnostik

Ne radi se tu, nota bene, o nekakvom “hybrisu” ili “homo duplexu”. Dolazi vrijeme da knjižničar ozbilji status koji je mnogo dignitetniji nego što je u praskozorje pisane riječi imao čuvar knjige u starom Egiptu, civilizaciji Inda, drevnoj Kini ili onaj koji je baštiniio i čuvao u samostanskom scriptoriju.

Vrlo je teško o tome govoriti jer suvremena situacija u prvi plan postavlja preferenciju i habitus “tehničara” koji mora pratiti

i primjenjivati nove techne-logije, čak se i "spekulira" da knjizi prijete opasnost iščeznuća.

Knjižničarska znanost je podosta dezorijentirana jer je preokupirana fakticitetom i aporijama tehnočnosti koja zakriva dublju istinu bibliognosie trećeg tisućljeća. Knjižničarstvo nije samo jedna specifična znanost niti posebna tehnička disciplina knjižničarenja.

Polilogizacija jest generatio equivoca budućnosti knjižničarstva.

Sve ono što dolazi kroz polilogizaciju transmodirat će i knjižničarstvo -- kao i nove znanstvene paradigme koje dolaze u središte znanstvene teorije i prakse gotovo svih znanosti. Svijet znanja i nove duhovnosti koji se stvara, svijest jest i novog knjižničarstva u toj utopijskoj dimenziji. I u knjižničarstvu treba emanirati nova paradigma koja će biti podržana od novih duhovnih, tehničkih i egzistencijalnih iskustava života-s-knjigom. Bivstvujući na "čistini bitka", knjižničari postaju ljudi znanja koji moraju i duhovno evoluirati, ne samo u svojoj mentalnoj dimenziji. To, međutim, nadilazi okvire ove kratke propedeutike o odnosu polilogije i knjižničarstva.

